

Časopis pro pěstování matematiky

Josef Kolomý; Ivo Marek; Karel Najzar
Prof. Dr. Jan Potoček osmdesátiletý

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 109 (1984), No. 3, 335--336

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/108439>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1984

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

PROF. DR. JAN POTOČEK OSMDESÁTILETÝ

JOSEF KOLOMÝ, IVO MAREK, KAREL NAJZAR, Praha

Prof. dr. Jan Potoček se dožívá v tělesné a duševní svěžesti osmdesáti let 15. prosince 1984. Využijme této příležitosti, abychom širokou matematickou obec seznámili s některými životopisnými daty prof. Potočka a připomněli si jeho zásluhy a úsilí o rozvinutí důležitých oblastí matematiky na MFF UK v Praze.

Jan Potoček se narodil v Sarajevu v rodině vojenského lékaře. Po absolvování klasického gymnázia v Brně studoval matematiku a fyziku na přírodovědecké fakultě brněnské univerzity. Od 1. 10. 1931 až do uzavření českých vysokých škol za okupace byl asistentem v ústavu teoretické fyziky této fakulty. Jako žák prof. B. Hostinského se Jan Potoček nesoustředil jen na hlavní obor svého učitele – teorii pravděpodobnosti, ale pracoval též v teoretické fyzice. Publikoval deset vědeckých prací z problematiky Brownova pohybu, Huygensova principu v teorii vedení tepla a Markovových řetězců. Před uzavřením vysokých škol předložil habilitační práci „Diffuse a Kolmogorovův pojem vratnosti“. Habilitační řízení však bylo přerušeno a bylo plně obnoveno až po osvobození v r. 1945, kdy J. Potočkovi

byla udělena venia docendi pro teoretickou fyziku na přírodovědecké fakultě brněnské univerzity. Okupace, která tak těžce zasáhla do jeho života, zabránila i plánované dlouhodobé studijní cestě, která by bezpochyby ovlivnila jeho další vědecký vývoj v oblasti fyziky. Byl vězněn pro účast v tajné sokolské organizaci „Jindra“ od ledna 1944 až do konce války, jako vězeň zažil ničivé nálety na Drážďany z 13. na 14. února 1945. Jeho bratr, rovněž fyzik, byl nacisty popraven.

Po osvobození působil prof. Potoček zprvu na vyšší průmyslové škole v Brně a přitom přednášel na přírodovědecké fakultě brněnské univerzity o mechanice pevných těles, o analytické dynamice a hydrodynamice, kinetické teorii plynů a termodynamice, o elektřině a magnetismu a o základech teorie vlnové mechaniky. V r. 1949 byl jmenován profesorem fyziky na Vysoké škole technické v Brně, kde se později stal vedoucím katedry fyziky a také děkanem jedné z fakult, a to až do r. 1951, kdy VŠT byla přeměna na Vojenskou technickou akademii. Na VTA prof. Potoček organizoval výuku fyziky pro všechny fakulty VTA, podílel se na vypracování skript a textů, redigoval překlady vysokoškolských učebnic fyziky. Při tak rozsáhlé organizační a pedagogické práci se prof. Potoček dále vzdělával v oblastech teoretické fyziky, zejména v matematické teorii pružnosti. Některé nové knihy v této oblasti

(Muschelišvili, Lejbenzon) upozornily poprvé prof. Potočka na význam a účinnost metod funkcionální analýzy. Ještě v Brně studuje základní učebnice funkcionální analýzy, práce a knihy S. G. Michlina, věnované aplikacím funkcionální analýzy na řešení rovnic matematické fyziky.

Z iniciativy akademika E. Čecha byl prof. Potoček povolán v říjnu 1955 do nově založeného Matematického ústavu KU. Jeho hlavním úkolem bylo vedení nově utvořeného oddělení aplikované matematiky v tomto ústavu, rozvíjení metod aplikované matematiky na MFF UK a konání přednášek pro studenty nově zavedených specializací aplikované a numerické matematiky na MFF UK. Prof. Potoček se zhostil tohoto neobvykle obtížného úkolu se vši zodpovědností a vynikajícím způsobem. Konal rozsáhlou přednáškovou činnost jak pro studenty MFF UK, tak i pro pracovníky z jiných matematických pracovišť v Praze. Uvedme zde jen několik názvů jeho přednášek, abychom tak ilustrovali rozsáhlost a mnohostrannost Potočkovy pedagogické činnosti: Matematické metody hydrodynamiky, Teorie pružnosti, Rovnice matematické fyziky, Speciální funkce, Přibližné a numerické metody. Sepsal též dvoje dvojdílná skripta. Prof. Potoček věnoval přednáškám maximální pozornost a péči, studenty a pracovníky seznamoval s výsledky prací Kantorovičovy a Michlinovy školy a soustavně tak propagoval účinnost a eleganci metod funkcionální analýzy v numerické a aplikované matematice. V r. 1958 prof. Potoček založil seminář „Přibližné metody řešení rovnic matematické fyziky“, který se stal podnětem k rozvíjení numerické, aplikované matematické a funkcionální analýzy na MFF UK. Účastníci semináře byli seznamováni nejen se soudobou aktuální a moderní problematikou přibližných metod matematické analýzy, ale po detailním studiu literatury též s formulací otevřených aktuálních problémů. Vznikla tak řada původních prací žáků prof. Potočka, které našly svůj ohlas v časopisecké a knižní odborné literatuře. Tato skutečnost je též dokladem neobyčejné péče, kterou prof. Potoček věnoval výchově vědeckého dorostu. Lze o něm bez nadsázky říci, že se stal mladým pracovníkům vzorem v pracovní svědomosti, úsilí a kázni. Je jim vzorem svým ryzím charakterem, obětavostí, skromností a lidským a korektním jednáním.

Bohatá je též organizační činnost prof. Potočka na MFF UK. Po řadu let zastával funkci zástupce ředitele MÚKU, byl vedoucím redaktorem časopisu „Commentationes Mathematicae Universitatis Carolinae“, dlouholetým předsedou knihovny rady MFF UK, členem vědecké rady MFF UK, pracoval v komisi pro vědecké hodnosti a byl po řadu let předsedou rigorózní komise v oboru numerická matematika.

Za svou rozsáhlou a záslužnou činnost obdržel prof. Potoček v r. 1965 státní vyznamenání „Za vynikající práci“ a byl odměněn medailí I. stupně MFF UK za vynikající pracovní výsledky.

Po svém odchodu z MFF UK do důchodu prof. Potoček neodpočívá. Věnuje se obětavě výchově vnuků, hudbě, historii, francouzské literatuře a literatuře faktu.

Při příležitosti významného životního jubilea přejeme prof. Potočkovi za celou širokou matematickou obec mnoho zdraví a osobní pohody do dalších let, aby se ještě dlouho mohl těšit z výsledků své práce a věnovat se svým osobním zálibám.